

Unha herdanza, unha festa, unha tarefa

A foto que fala

○ sempre xenial Manel Fontdevila

O trasno Vidas anticrise

Daniel López Muñoz

Unha vez que fixemos una encarga de alimentos –carne de becerro criado na casa, mel, requexo e patacas- á cooperativa San Cidre (<http://sancidre.es/>), aló polas parroquias da montaña en Abadín, aconteceu que dentro do saco das patacas viña una notiña ben simpática. Era algo así: *estas patacas foron cultivadas con moito cariño e traballo, sen produtos químicos, só esterco. Esperamos que as apreciades ben e que vos presten*”. E asinaban “Manolo e Delia”.

Pois si. As patacas que nos trouxo Jorge, o da San Cidre, eran colleita

de Manolo, do noso Manolo irimego, o Manolo Regal, poeta das mans na terra, escultador do Deus-das-pequenas-cousas, teólogo labrego, compañeiro de Delia e pai de María e, ademais, o cura que nos casou. O cinco nun. Unha boa oferta.

Poucos poden dicir nesta vida que encargasen vinte quilos de patacas a una cooperativa e resulta que veñen cunha nota do seu produtor directo, que resulta ser, ao chou, o cura que os casou; unha nota escrita a man, a xeito de *marketing* enxebre, que asevera que foron cultivadas con traballo agarimoso e auténtico esterco de rubia galega. Estaban ben boas, por certo.

Manolo e Delia son outra mostra de vida anticrise. Hai vidas por aí, e algunhas chegan a facerse ben “populares” e mediáticas e outras non tanto, que son vidas-pro-criese. Méterónnos nunha dinámica tola de cobiza ilimitada, gasto dispendioso, consumo inxente de recursos, iates e mansións, corrupción a cada paso. Son vidas lamentables presididas polo “eu”, formas de existencia que se

se extrapolaran a toda humanidade, este planeta non tería recursos -nin paciencia- para dous telexornais.

Pero hai outras vidas. Moitas. Nesas outras hai preocupación feliz pola xente, hai traballo calado e fondura, hai coidado das cousas, dos medios escasos, da enerxía. Hai sentimento e palabras con sentido. Hai solidez e sobriedade. Hai prioridades ben seleccionadas. E se todo o mundo vivise esas vidas podería haber outras crises, pero non estas, e o planeta chiscaría-nos un ollo cada solpor. Un “ben feito, graciñas” en forma de raio verde.

O caso é que me acordei de Manolo e da súa vida anti-criese, porque está superando unha crise de saúde, acabado de saír dunha complicada operación. Todo o noso agarimo e o desexo de que chegue con forzas á próxima colleita de patacas. Pois iso, que hai que coidar a vida e, máis aínda, a vida de que sabe coidar da vida. Ánimo, logo, Manolo.

Editorial Españolaísima lei

Os movementos lexislativos do PP caracterízanse tanto polo exceso de carga ideolóxica como pola inseguridade, descoordinación e desconcerto que transmiten ao exterior. Resulta ben rechamante que tanto a contrareforma da lei de interrupción do embarazo como a contrareforma do sistema educativo queden atascadas en momentos supostamente decisivos da súa tramitación.

No caso da LONCE -a lei Wert por sempre eternamente- o parón prodúcese despois de verificar, na rúa, nos centros educativos e nos medios de comunicación, que é unha lei que conta só co apoio decidido do seu ministro impulsor, nin sequera co dos seus compañeiros de partido, nin sequera co do seu irmán. É, realmente,

a lei Wert, literalmente, en exclusiva.

É unha lei que conta só co apoio decidido do seu ministro impulsor

cos das comunidades con “outra” lingua oficial.

Non é só que o proxecto lexislativo sexa invasor de competencias –cando menos restritivo con respecto á capacidade normativa que tiñan as comunidades autónomas na regulación do sistema e dos seus contidos. Hai máis; a lei Wert non ten en conta que España é signataria da Carta Europea das Linguas, que está en vigor desde 2001, unha Carta que compromete a promocionar esas linguas distintas da principal do Estado e a eliminar calquera restrición ou dificultade no seu uso como linguas cooficiais.

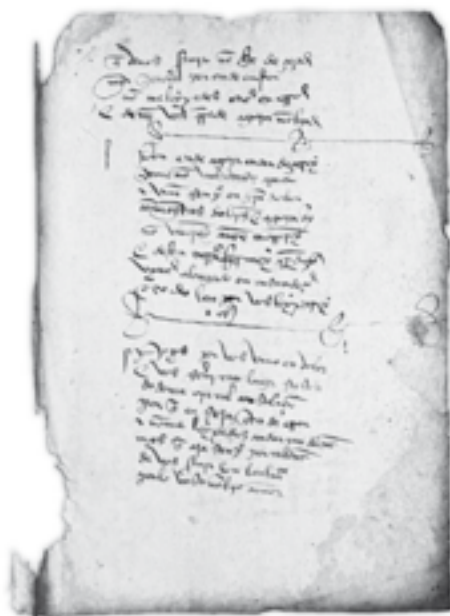
No fondo está ese sentimento expansivo e asimilador, coa teima de que a diversidade é imposible de xestionar, especialmente a diversidade de linguas. Ademais latexa outro prexuízo ideolóxico: o de que os alumnos e alumnas das comunidades que introducen de maneira intensa a lingua propia como vehículo de aprendizaxe na escola, saen mal preparados en “lengua española.” Os estudio e informes PISA demostran o contrario, pero a ideoloxía patriótica española, a perspectiva centralista, pode con calquera estudio empírico.

Se a sinatura da Carta Europea é un acto leal, o que deberían estes expertos saber é outra cousa: os estudos demostran que só os alumnos e alumnas con intensa presenza e uso efectivo do galego –ou da lingua minorizada de que se trate- na casa e na escola acadan de certo unha destreza similar e equilibrada nas dúas linguas. O resto do alumnado é, como por outra parte quere Wert e o seu conselleiro de educación en Galicia, que a mocidade sexa monolingüe castelán.

Para nós é relevante que esta iniciativa e a resposta cidadá coincida no calendario co mes das letras galegas e con toda o aparato oficial de un día para o galego e 364 para o imperio. A lei ten un clarísimo compoñente de recentralización e limitación dos dereitos lingüísticos

Rumores de esperanza

Xan Guillén

Todos os que tivemos que estudar algo de literatura galega recordamos o que eran os séculos escuros. Ese período da nosa literatura no cal case non hai testemuñas escritas en galego. Despois do esplendor da Idade Media e ata a chegada dos *Cantares gallegos* de Rosalía hai moitos e moitos anos de silencio oficial da lingua.

Pois resulta que hai pouco fíxose un descubrimento importante para a nosa lingua que vén de acurtar un pouco todo ese tempo de séculos escuros. Trátase do Cancioneiro de Afonso Paez, que está datado en torno a finais do século XIV principios do XV. *En cadea sen priyon* chámase este cancioneiro. Son un total de vin-

te e tres poemas de temática amorosa que se afastan da idea das cantigas medievais, xa que non están pensadas para ser cantadas. É o que se chamaban dizeres, poemas para ser recitados. Logo nesta obra hai un poema relixioso de máis de cen versos que supón que hai máis poesía relixiosa culta na antigüidade ca as Cantigas de Santa María.

É unha mágoa que este descubrimento non abrise telexornais e publicacións canto menos en Galicia. Pero sen dúbida trátase dunha boa nova que engade un extra de valor á nosa literatura. E agora a soñar. Haberá máis textos gardados en caixóns de casas por Galicia adiante?

1

3

2

4

A peneira

1

10 anos despois da guerra de IRAQ vemos que só deixou máis morte. Abril foi o mes máis mortífero dende o 2008. Morreron pola violencia 712 personas (595 civís), e 1.633 feridas (1.438 civís). Súmanse a máis de 200.000 iraquís mortos na guerra e 4000 estadounidenses.

2

A contaminación da Ría do BURGO apesta a Bruxelas. A UE amonesta as administracións por facer oídos xordos ás denuncias dos colectivos da zona. Nos fondos acumulanse máis de dous metros de lodos, mentres urxen o saneamento da de Corcubión, non apta para o marisqueo.

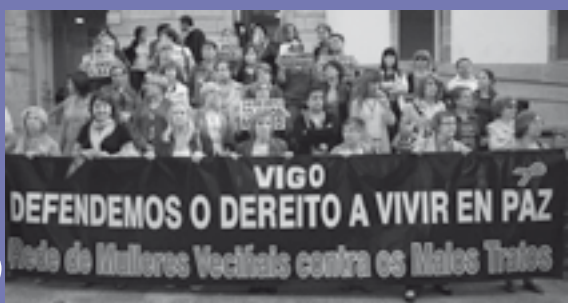
3

70 moz@s emigran ao día. Custaron 420 millóns/ano ao Estado en prestacións e no que deixan de producir. A Asociación VALUE da Coruña, creada por Xaquín Peñalver, ofrece orientación laboral @s voluntarios cara a actividades de cooperación, medio ambiente, aquí e fóra, fornecéndoos de valores (proyectovalue@gmail.com)

4

Mestres da UDC loitan a prol da muller en NÍXER con proxectos económicos, preparando os docentes e creando colectivos para a súa emancipación; @s máis pobres cun ingreso per cápita 701 euros fronte a Noruega con 48.688. O lucense X. Lovelle traballa neste país.

5

7

6

8

Alfonso Blanco Torrado

5

A Asociación Rede de MULLERES Veciñais contra os Malos Tratos de Vigo organiza sesións a través de dinámicas en parella e grupais. Tratan sobre autoestima, para o traballo e formación, xestión do conflito, a negociación, condutas ante os desencontros. <http://rededemulleres.blogspot.com.es/>.

6

MAI sangra. O ensaio *Somos mouros entre brumas* de Sarrionaindía, filólogo fuxido do cárcere en Euskadi no alt falante dun concerto, afonda no pobo bérber. A prol das linguas marxina das, traduciu ao euscaro a antoloxía da poesía en galego no que lemos as súas *Cartas a Ainhoa* e *Chuvia e tamboril*.

7

A desfeita especulativa que comezou no 1998 segue arruinando o país. O noso salario é o 3º máis baixo do estado, pero somos os que temos máis accidentes laborais: 23.668, máis de 64 por día, o dobre da media estatal. En 2012, 45 perderon a vida -case un por semana-, só superado pola mortalidade en accidentes de tráfico, 127 persoas o pasado ano.

8

A taxa de fracaso escolar en Galicia medrou 3 puntos, duplicando a Euskal Herria, 11,5%, en dez puntos. Os centros de Val Miñor traballan dende xaneiro para crear a Rede de Centros de ensino, e loitar contra os recortes e a Lomce, causas desta desfeita. Os VENRES, día de consello de ministros, visten de negro nos centros.

Actualidade Lincoln

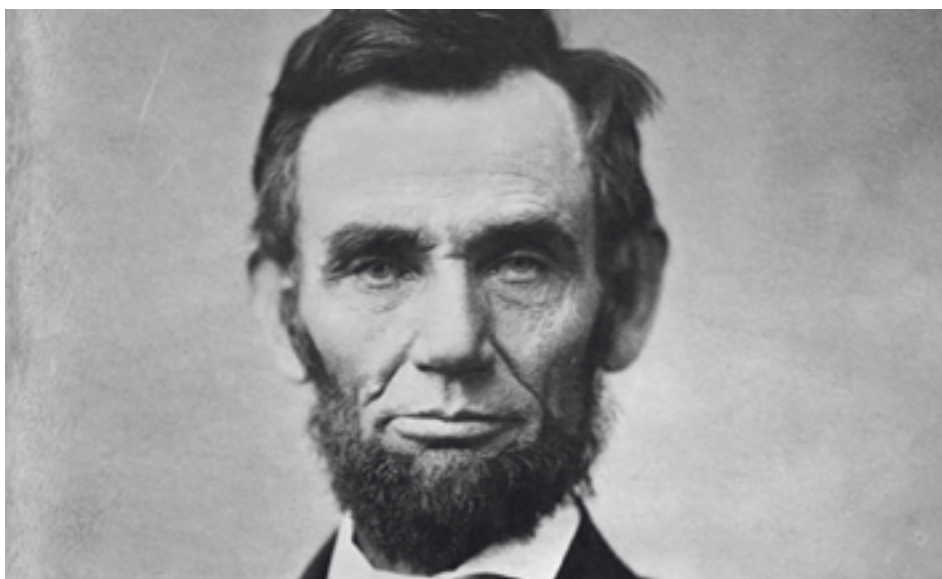
Pedro Pedrouzo Devesa

Na película *Lincoln* de Steven Spielberg, hai un momento no que o protagonista se enfronta a una difícilísima tesitura, ten que decidir entre asinar a paz cos confederados ou abolir a escravitude.

Apostar pola abolición da escravitude suporía continuar cunha guerra civil que, aínda que pronta a rematar, aínda provocaría miles de mortos máis. Vencendo a resistencia do seu partido (el era republicano), Lincoln decide apostar por unha votación para a que necesitará convencer a varios congresistas demócratas. As artimañas para acadar eses votos aínda hoxe están tipificadas como delito, e farían inconcibible que esa votación tivese o apoio de

moitos cidadáns de calquera país. Porén, Lincoln o conseguiu e a escravitude aboliuse.

Ese debeu ser o día no que se consolidou a tan famosa como terrible frase de que o fin xustifica os medios. Unha frase alternativa é: para facer unha tortilla hai que romper ovos. Non pretendo competir coa sección de Lidia e Valentina, porque entre outras cousas estas frases non teñen nada de enxebres, e son máis importadas que outra cousa, pero pensaba o reconforto que deben dar a moitos políticos que arbitran medidas salvaxes en aras dun futuro mellor.

As reformas económicas coas que ensaian os nosos políticos nos últimos tres anos para saír da recesión pertencen a esta escola de pensamento. Os nosos gobernantes pensan que a solución está no sacrificio, poción de fonda raizame cristiá e se se me permite mesmo pagá. Esperar que a nosa recuperación virá cando os traballadores deste país non teñan máis remedio que aceptar traballos no que se lles paguen catrocentos euros mensuais (porque xa está ben de que o subsidio do paro ou as axudas da familia faciliten a preguiza de tanto acomodado que non quere dar un pau á auga), é unha idea tan obtusa como vergoñenta. Tanto que non se atreven a expresala nin en público; polo menos Margaret Thatcher (que en paz estea) non nos mentiría, sabíamos o que había.

Para nada quero comparar aos nosos gobernantes cun estadista como Lincoln que tiña a capacidade de mirar a medio e longo prazo, e que se enfrontou a dúas desgrazas impostas e inseparables (a guerra e a escravitude).

Porén, os nosos gobernantes non teñen capacidade nin a curto, nin a medio nin a longo prazo. Tiñan unha desgraza imposta (a recesión) e acompañárona doutra (o paro).

O peto común

Rubén Aramburu

En Bazar, na Terra Chá, vive coma un monxe cósmico o pintor Anxo Lamas, que reza laudes sen máis verbas có canto da laberca, do merlo, e do malvís cando é outono. Hai moitos anos, tantos! estudou no seminario para crego, mais buscou outros altares ceibes, primixenios. Aprendeu con Dalí, con quen rifaba ás veces, e é por iso que pinta cristos arrepiantes, pois son o que son a imaxe dun home torturado, asoballado, vendido e vencido... cristos en cruces fracasados. Deixou miles de cadros polo mundo, e se vos achegades a Bazar atoparedes no seu estudo centos de táboas de cores e figuras. Son táboas que tellaron alpendres e casas xa esquecidas na Terra Chá, quizais como querendo resucitalas do exilio da memoria. O estudo de Anxo Lamas semella unha capela de romaxe, unha hermita de santiños pequeneiros e humildosos, sen incensos nin roupaxes, vestida coa luz da natureza. En Castro de Ribeiras de Lea, onde doou parte da súa obra ao pobo, presentaron na véspera das Letras un libriño seu de poemas, ben fermoso. É breviario de paxaros, de fontes, de vellos, do acordo doloroso da naiciña, da terra, dos ratos, das vacas contemplativas. Como é maio, quede aquí este cantar coma unha floriña ao pé da nai do noso Señor.

Nosa Señora da Portería

No seu agocho, no alto dun outeiro
no pedestal de egrexio, trono
na igrexa de laxas pizarrentas
enraizada no que antes foi castrexo
reina a señora.

Ca súa cariña guapa, mira compracida
ós homes e ás mulleres que a visitan
alédase de velos cada día.

Salve a ti! raíña da dozura
que gardas compracida a portería.
Salve a ti! alegre bolboreta.

Que cobres co teu manto a freguesía
abenzoada sexas eternamente
no teu outeiro.

Que a todos nos vixía.

O CARRABOXO por ROBERTO LOIS

Entrevista

Conversa con Valentina Formoso

D.L.M.

“Do estigma á estima” é o título do ensaio sobre “propostas para un novo discurso lingüístico” que, neste mes das letras galegas, presentou a nosa colaboradora en Irimia Valentina Formoso Gosende. No seu libro, editado por Xerais, Tina escribe desde a súa rica experiencia como docente, como filóloga que observa e vive a realidade do país e, o que é máis importante, como persoa que practica o “estraño” empeño de ser, de maneira sólida e natural, unha cidadá galego-practicante. Conversamos con ela de cousas diversas que nos suxire a lectura do seu libro.

“Cómpre buscar estratexias para mudar as representacións negativas sobre o galego”

Tina, partes dunha análise da situación na que detectas a existencia de “discursos falsamente optimistas” sobre o galego, que non fan moito pé na realidade. Quizais a cuestión se percibe de maneira diferente cando quen escribe é alguén que trata de “practicar” no día a día o que outros declaran “unha cuestión superada” isto é, a posibilidade efectiva, incluído o condicionamento psicolóxico, de vivir e traballar en galego en Galicia

Si, cando comecei a investigación quería comprobar de maneira cien-

pode vivir en galego igual que se vive en castelán. Hai un sector da poboación que pensa que o galego xa avanzou abondo, xa cumpriu sobradamente, nos últimos 30 anos, os obxectivos da Lei de normalización lingüística de 1983, ao se incorporar a ámbitos nos que antes non tivera presenza e onde o seu uso é en moitos casos ritual (por exemplo na política ou na administración), mais non admiten que “pase” xa máis de aí. Polo tanto parécelles que os que pretendemos vivir e traballar na nosa lingua na nosa terra, esiximos demasiado, de feito, acúsannos de pretender “impoñer” o noso idioma.

disque os que pretendemos vivir e traballar na nosa lingua na nosa terra, esiximos demasiado

tífica unha impresión que constataba a diario no traballo (e fóra del): a realidade do galego non era, de feito, tan positiva como se dicía no discurso sobre o galego. E precisamente quen o comprobaba, e aínda o comproba, eran –eramos– os galegofalantes, que percibimos que en realidade non se

Na presentación comentaches como as ideas preconcebidas da xente nova de hoxe sobre o galego mudaron, en realidade, moi pouco con respecto ás de antes. Falabas dunha rapaza amargada pola idea de que o seu acento galego era unha eiva para poder participar en “Operación triunfo”? Os cataláns non teñen ese problema. Que nos pasa?

Por unha banda, fáltanos estima, algo que os cataláns posúen en maior medida ca nós. Teñen estima da súa lingua e teñen, sobre todo, unha autoestima alta como pobo. E iso é fundamental. Con todo, tampouco hai que pensar que para o catalán é todo mel sobre filloas. Tamén hai nos territorios cataláns, sobre todo na comunidade valenciana, quen manifesta actitudes negativas moi semellantes ás nosas. Hai un libro moi bo que se titula *Sortir de l'armari lingüístic* feito por dous psicólogos que mostra

nunha “vontade colectiva de ser e sobrevivir”? Como estamos nós? Como incorporar en positivo esas ganas de ser e sobrevivir?

Hai cousa dun mes coñecín a unha investigadora irlandesa, Bernadette O'Rourke, que analizou as actitudes de galegos/as e de irlandeses/as cara á lingua e comprobou que eran moi similares. As actitudes son manifestación sempre do imaxinario social existente cara á lingua que é o que tamén configura as ideoloxías lingüísticas. O imaxinario arredor do galego

idioma que nos identifica como colectivo, discurso que se encargaron ben de rachar e que fai que unha parte moi importante da poboación non sinta a lingua como sinal de identidade. Logo buscando unha planificación común que nos leve a traballar a todos na mesma dirección creando ese marco normalizador no que unha maioría da poboación se poida sentir integrada e queira, en positivo, sobrevivir.

O teu ensaio parte dun traballo con “grupos de discusión” cos rapaces. Afirmas que os estudos de “enquisas” cuantitativos, non detectan os prexuízos e ideas preconcebidas, os “marcos mentais de referencia”? Que claves nos achegan eses grupos de discusión?

O grupo de discusión é unha técnica que funciona moi ben para saber como pensan determinados grupos de persoas. Neste caso deixaron á vista o que pensan a maioría dos adolescentes sobre a súa lingua: un imaxinario maioritariamente negativo sobre o galego; e as actitudes que –en consecuencia– manifestan, destacando a inseguridade que os falantes teñen (pensan que non saben falar) ou a “amabilidade lingüística” (mudando sempre de lingua cando alguén que lles entende lles fala en castelán).

os adolescentes galegofalantes perciben que se falan galego en contextos urbanos se rin deles

unha casuística de converxencia dos catalanfalantes cara aos falantes monolingües de castelán que ten moitos parecidos co que fan moitos falantes de galego.

Por outra banda, o denominado por Moreno Cabrera “imperialismo lingüístico” do castelán leva moitos anos estendendo, con moito éxito, a súa ideoloxía lingüística e conseguindo que teñamos asumido que o castelán é unha lingua “mellor” ca o resto de linguas “rexionais”. E en Galicia esta ideoloxía tivo sempre os altofalantes moi ben sintonizados e moi ben orientados. Logo as circunstancias socio-económicas fixeron o resto.

e do irlandés configúrase por unha serie de representacións negativas que temos da lingua propia que se foron implantando a partir de quen, durante séculos, foi difundindo unha ideoloxía lingüística que situaba ao castelán (e ao inglés) como linguas “teito”, como linguas de “prestixio” e estigmatizou as linguas propias e os seus falantes. E así estamos aínda nós, porque nos falta o que ti dis “vontade colectiva de ser e sobrevivir”? Como o conseguimos? Primeiro entendendo que somos galegos porque temos un

Cada caso é distinto, pero é inevitable comparar. Mirando para outros lados atopamos diversos espellos nos que mirarnos. Por exemplo, está o gaélico irlandés, convertido nun símbolo do patrimonio cultural que todos recoñecen; temos o flamengo, revivido e pleno nunha parte de Bélxica; e temos o caso catalán, que nun contexto legal semellante ao galego –con matices, por suposto– parece confirmar un renacemento que fai pé, diríamos,

Entrevista Conversa con Valentina Formoso

D.L.M.

Un aspecto esencial, segundo indicas no teu traballo, é desvincular ao galego de “representacións negativas” e asocialo a “representacións positivas”? Que fórmulas, que pequenas estratexias podemos e debemos empregar aos diferentes niveis?

Primeiro dámonos conta de cales son esas representacións negativas que aínda pesan na sociedade e que configuran o imaxinario social sobre o galego. Hai xente que cre que agora xa ninguén pensa que o galego é de paifocos, pero os adolescentes galego-falantes perciben que si, que se falan galego en contextos urbanos se rindeles. Isto é só un exemplo. Eu analicei unha serie de representacións que xa tiña detectado en traballos previos con adultos (lingua do rural, das clases sociais baixas, do rexistro coloquial, dos nacionalistas...) que son as que fan que os falantes reneguen da súa lingua fóra do seu contexto ou dentro del con persoas que

falan castelán. O que cómpre é buscar precisamente estratexias para mudar a maioría delas. Eu fago algunhas propostas e aposto por facer cambios no ámbito do ensino, tanto na materia de lingua galega propiamente dita (que se centra fundamentalmente no léxico e na gramática e moi pouco –ou nada– na fonética e na sintaxe, algo que os galego-falantes dominan á perfección) coma no resto das materias onde a nosa lingua –cada vez menos, por certo– é vehicular, onde –moitas veces por falta de formación– se segue a castigar aos falantes, insistíndolles en que “falan mal”, o que deriva nunha inseguridade que acaba ao final facendo que os falantes abandonen a súa propia lingua.

Efectivamente. A potencialidade que nos ofrece o portugués, achegándonos a millóns de falantes no mundo non foi explotada. E desde logo é fundamental que se comecen a programar actividades que amosen claramente a semellanza entre o galego e o portugués e que lles mostren ao alumnado en particular e á sociedade en xeral que, se saben galego, son quen de entender o portugués e de facerse entender nel. Que comprobemos que a afirmación dos lingüistas de que un galego-falante e un lusofalante entenden o 85% dunha conversa espontánea entre eles non é ningunha retórica baleira.

Mais tamén hai que ter presente que para que esta idea cale como normali-

é fundamental que se comecen a programar actividades que amosen claramente a semellanza entre o galego e o portugués

Mais fóra do ensino hai tamén que dedicar esforzos en valorar os falantes, a todos, traballando por superar todas as representacións negativas (por exemplo as que ligan o galego a unha ideoloxía política e partidaria concreta), e potenciando representacións positivas que poden pasar por reivindicar o rural en positivo, e, sobre todo, valorando a nosa cultura propia. Non se vai manter a lingua sen unha cultura á que ten que ir ligada.

En todo caso, entre os feitos diferenciais do galego, está a nosa proximidade física e lingüística, mesmo cultural e antropolóxica, ao portugués, que si é unha “lingua universal”; de acordo cos prexuízos máis comúns. Non é esa unha fortaleza enorme que aínda non foi suficientemente explorada e explotada?

zadora na sociedade, e neste momento empeza a facelo entre algún sector que ve posibilidades de negocio en países emerxentes (Brasil, Angola e mesmo Mozambique), cómpre que o imaxinario sobre os países lusófonos –pobres, máis pobres ca nós– mude. Porque seguen a estar estigmatizados e por iso a súa “lingua universal” non é envexada como as outras. Hai un discurso establecido que louva o castelán por abrírnos as portas a millóns de falantes, a maioría tamén de países pobres, mais non se emprega este argumento para o portugués. Agora comeza a tirarse da idea enfocándoo ao ámbito empresarial, mais non é o mesmo que a sociedade perciba que o galego lle facilita puntualmente os negocios a algunhas empresas, e/ou directivos e traballadores de empresas, ca que esta nosa sociedade asuma que lle interesa o mundo irmán da lusofonía.

“...A cultura do encontro é o único que fai que a familia e os pobos vaian adiante ... Por certo que esa é unha débeda pendente, porque aos arxentinos cústanos atoparnos. Somos especialmente sectarios, enseguida armamos o boliche propio... Animaríame a dicir que nos encanta guerrear entre nós.

Supoñemos que en tempos de crises, onde todo o “establecido” adoita cambalear, iso adquire unha maior vixencia.

A palabra crise vén do grego e significa zarandear. A peneira, a zaranda, permite salvar o que hai que salvar e descartar o demais. Neste momento creo que, ou se aposta

pola cultura do encontro, ou perdemos. As propostas totalitarias do século pasado -fascismo, nazismo, comunismo ou liberalismo- tenden a atomizar. Son propostas corporativas

tro humano. Unha cultura que ten, como centro, a suposición de que o outro ten moito para darme. Que teño que ir cara a el cunha actitude de apertura e escoita, sen prexuízos, ou sexa, sen pensar que porque ten ideas contrarias ás miñas, ou é ateo, non pode achegarme nada. Non é así. Toda persoa pode achegarnos algo e toda persoa pode recibir algo de nós. O prexuízo é coma un muro que nos impide atoparnos. E os arxentinos somos moi prexuízosos; axiña etiquetamos a xente para, no fondo, esquivar

e entrar rapidamente no chisme. Os mesmos medios toman algunhas veces só o conflitivo, aínda que sexa un enfoque moi parcial. Para min, a desinformación é a actitude máis perigosa, porque dicir unha parte da verdade marea, desorienta ao receptor. A difamación e a calumnias son máis graves moralmente ca a desinformación, pero quizais non tan daniñas no plano do encontro.

Neste marco, como se afirma esa identidade que posibilita o encontro?

Ao meu criterio, o que afirma a identidade dunha persoa e dunha patria son tres horizontes claves: en primeiro lugar, o horizonte da transcendencia, que mira a Deus e posibilita a transcendencia cara aos demais. E o que non cre? Pode transcender, polo menos, a través dos outros, o cal permite evitar o illamento. Pero, sen o outro, non teño transcendencia. En segundo lugar, o horizonte da diversidade, que é o que enriquece un pobo. Unha diversidade organizada e harmonizada. Finalmente, o horizonte da proxección que leva, logo de mirar cara atrás para ver o que se recibiu, a enfocar cara adiante, cara a onde se quere e se debe ir.

A cultura do encontro ten como centro a suposición de que o outro ten moito para darme

que, baixo o cacho da unificación, teñen átomos sen organicidade. O desafío máis humano é a organicidade. Por exemplo, o capitalismo salvaxe atomiza o económico e o social, mentres que o desafío dunha sociedade é, pola contra, de que maneira establecer lazos de solidariedade.

Como se avanza cara a unha cultura do encontro?

Polo momento, reflexionando a fondo sobre o que é a cultura do encon-

tro humano. Así, terminamos fomentando o desencontro que, ao meu xuízo, alcanza a categoría dunha verdadeira patoloxía social.

É só unha cuestión de ***prexuízos ou hai algo máis?***

Creo que tamén é un problema de comunicación fomentado por tres accións: a desinformación, a difamación e a calumnias. A primeira consiste en non dar nunca a información completa sobre unha persoa ou un episodio

1 - Fragmento extraído do libro entrevista, RUBIN, Sergio; AMBROGETTI, Francesca: “El Jesuita, conversaciones con el cardenal Jorge Bergoglio, sj”. Editorial Vergara, 2011.

Internacional Palestina: desafío ético para o S.XXI

Luis Rivera-Pagán

Desafíos teolóxicos do conflito palestino-israelí

A historia trágica da nación palestina, tralas vitorias militares israelís de 1948 e 1967 e as conseguíntes expansións territoriais do recentemente creado estado de Israel, efectuadas sempre a costa do desprazamento de palestinos e a expropiación das súas terras, debe ser tema prioritario para calquera teoloxía que conciba como a súa tarefa primordial a atención e o coidado das dores e as aspiracións de pobos oprimidos e comunidades menosprezadas. Como escribiu, tras visitar Palestina, a eminente autora afroamericana Alice Walker: “o que acontecer a unha porción da humanidade, compétenos a todos. Non importa como de oculta sexa a crueldade, ou como de lonxe veñan os gritos de dor e terror, vivimos nun mundo. Somos un pobo”. A infausta situación do pobo palestino obriga a ponderar certos cruciais e ineludibles asuntos teolóxicos. 1. As teoloxías de liberación enfocaron a narración bíblica do éxodo como paradigma emancipador clave: Mais, con excesiva frecuencia, descoidan ou evaden a súa dimensión sinistra: a conquista de Canaán,

unha invasión violenta que comportou a dependencia ou o exterminio dos seus habitantes. A hermenéutica teolóxica palestina posibilita a consideración seria desta aciaga cara oculta do éxodo, tanto no seu contexto narrativo bíblico -as atroces regras militares que prescriben a servidume ou a aniquilación dos pobos que habitan a ruta cara á “terra prometida” (Dt 22, 10-17) -como nas actuais circunstancias históricas nas que o pobo palestino é seriamente maltratado polo estado de Israel. No relato bíblico da invasión e a conquista de Canaán, os pobos indíxenas considéranse fontes potenciais de contaminación étnica, relixiosa e ética e, por conseguinte, os hebreos reclaman dereito divino para desprazalos, reprimilos ou exterminalos. Actitude discriminatoria similar asoma posteriormente na reconstrución de Xerusalén e do templo, o que resulta na inmisericorde expulsión das mulleres estranxeiras e dos seus fillos, segundo os epílogos de Esdras e Nehemías. Son auténticos textos de terror, na tristemente oportuna frase da biblista Phyllis Trible.

Resonancias desafortunadas desta perspectiva excluínte pódense identificar nalgúns escritos teolóxicos e xurídicos durante a conquista ibérica de Indoamérica no século XVI, do mesmo xeito que en proclamas de innumerables sionistas israelís quen invocan eses mesmos textos bíblicos para intentar lexitimar as súas aspiracións dun Gran Israel (Eretz Yisrael), libre de toda posible “contaminación” palestina. 2. A memoria adolorida da *al-nakba* (a “gran catástrofe” de 1948), permite á hermenéutica palestina acentuar os temas bíblicos significativos de devastación, desprazamento, dispersión e catividade, que son, á fin e ao cabo, as matrices históricas cruciais das escrituras sagradas xudeocristiás, como eixes centrais de enunciación e reflexión teolóxicas. É a experiencia trágica da derrota nacional, a destrución da patria e os seus lugares sagrados e o desprazamento forzado, de onde emerxe con vigor irresistible a necesidade imperiosa de lembrar, de preservar a memoria de Deus como fundamento transcendente da esperanza de liberación e da aspiración

obstinada do retorno á terra perdida. Contrario a outras escrituras hieráticas do Oriente próximo, redactadas por escribas cortesáns e caracterizadas polos seus laudos ás vitorias nacionais, a Biblia fórxase na dor intensa da experiencia trágica da devastación e o exilio. Son escrituras sagradas xustamente porque xorden da dor dun pobo invadido e desprazado que de lonxe contempla con fonda tristeza a demolición das súas vivendas e lugares santos, pero que non esquece os seus anhelos de retorno e restitución. Este é precisamente o lugar de reflexión que asume a nova xeración de teólogos palestinos.

3. Os teólogos palestinos puideron

responder crítica e eficazmente ao emprego sionista da Biblia hebrea para xustificar a militarización e expansión territorial do estado de Israel e as súas políticas sociais discriminatorias contra árabes e palestinos. Logo de todo, é difícil, para calquera lector atento, evadir ou marxinar o cerne profético das escrituras sagradas hebreas, co seu vínculo indisoluble entre a práctica da xustiza e o coñecemento de Deus (Xr 22, 16) e o seu énfase continuo na solidariedade e a compaixón cos sectores máis vulnerables da sociedade (os pobres, as viúvas, os orfos, os inmigrantes, as vítimas da avaricia dos poderosos) como expresión máxi-

ma da obediencia á vontade divina. Como citar a Biblia para xustificar o trato cruel e degradante que o actual estado de Israel practica cara á poboación palestina, cando eses mesmos textos sagrados enfaticamente reprochan e censuran ao Israel bíblico polas súas accións e leis inxustas e opresivas? Tanto os libros históricos como os proféticos, na Biblia hebrea, proclaman por igual o profundo desagrado divino ante as estruturas endémicas de inxustiza social que proliferan na monarquía israelita.

(fonte: <http://www.lupaprotestante.com>)

APOIO AO DOCUMENTO KAIROS EN PROL DE PALESTINA

As comunidades e grupos de Crentes Galegos/as, reunidos en Asemblea no lugar de Vilán (Fornelos de Montes – Pontevedra) a 20 de abril de 2013, acordan apoiar sen ambigüidade o documento Kairos elaborado polos dirixentes palestinos cristiáns, facendo extensivo deste xeito o apoio á campaña Boicot, Desinversións e Sancións (BDS-Galicia).

Unímonos aos grupos de resistencia e solidariedade internacional, facendo un con todos eles con accións pacíficas e de xeito non violento, invitando a compartir este compromiso a tódalas organizacións cristiáns de Galicia e de España.

Nunhas declaracións de intencións, o Embaixador de Palestina en España, Musa Amer Odeh dixo: “Non queremos incrementar a violencia senón alcanzar a paz; necesitamos a nosa terra libre para vivir ao lado de Israel en harmonía e respecto mutuo”. Como ben expresou o Sr. Amer Odeh, a arma máis eficiente para lograr a paz é a palabra, pero mentres continúe a humillación dos palestinos, conseguir a fin da ocupación debe ser un dos primeiros obxectivos da solidariedade internacional, na que en conciencia non podemos deixar de formar parte os cristiáns de Galicia, de España e do mundo.

Denunciamos que actualmente existen preto de 200 colonias de asentamentos israelís. O estado de terror e violencia medra e cada vez faise máis imprescindible alcanzar un acordo de paz.

Denunciamos o non respecto de Israel polas fronteiras establecidas, tanto pola propia historia como pola ONU.

Queremos que Xerusalén se converta en exemplo para o mundo, Cidade Santa na que convivan en perfecta paz, os intereses de ambos pobos e dos tres credos monoteístas.

Queremos que nese territorio dividido, non só no referente ao solo, senón ás crenzas máis profundas que guían a vida das persoas, as autoridades palestinas, israelís e do mundo internacional busquen ofrecer ás novas xeracións un sólido futuro baseado na paz.

Por todo o dito, esiximos:

- A finalización da ocupación militar de Palestina.
- A paralización e destrución do muro de Cisjordania.
- O fin da discriminación racial.
- O levantamento total e definitivo do bloqueo a Gaza.
- O recoñecemento de retorno para persoas refuxiadas.

“A xustiza para o pobo palestino converteuse no meirande caso moral do noso tempo”

(Nelson Mandela)

Coordinadora de Crentes Galegos/as

O noso taboleiro

ASOCIACIÓN AMIGOS DO ROMÁNICO DA COMARCA DE CHANTADA

homenaxe a
NICANOR RIELO CARBALLO
 ESCRITOR, ETNÓLOGO E CREGO DOS PEARES
CO DESCUBRIMENTO DUNHA PLACA

CASTRO DE CARBALLEDO
SÁBADO 25 DE MAIO
ÁS 6,30 DA TARDE
ANTIGA CASA CONSISTORIAL

INTERVENCIONS
DAVID OTERO
 Nicanor Rielo, estudoso de Carballedo
 (Onde onte non acaba nunca)

ALFONSO BLANCO TORRADO
 Nicanor Rielo, un tesouro para Galiza

HULIO RIZ
 Perfil humano de Nicanor Rielo

JESÚS MATO
 O crego que apostou por Galiza, as súas
 xentes e a súa cultura

INTERVENCIÓN musical
Mini e Mero (A quenlla)
As parentes

**Unha herdanza,
unha festa, unha
tarefa**

EDITA: Asociación A. IRIMIA

FEITO EN PAPEL RECICLADO

MESA DE REDACCIÓN: Daniel López Munoz, Luís Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Manolo G. Turnes, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.

COLABORADORES: Xosé Chao Rego, Victorino Pérez Prieto, Xosé Antón Miguélez, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopeña, Gumersindo Campaña, Tareixa Ledo, Moisés Lozano, Clodio González Pérez, Antón Martínez Aneiros, Sara Paz Quiñones, Manuel Pérez Blanco, Xabier Blanco, Bernardo García Cendán, Valentina Formoso Gosende, Celia Castro Ojea, Xerardo Castedo Valbuena, Engracia Vidal, Francisco Xabier Martínez Prieto, Fernando Veiga, Antonio Pinto Antón, Bea Cedrón Vilar, Mariano Guizán Sánchez, Carmen Soto, Rubén Aramburu, Carme Soto, Marisa Vidal e Xan Guillén, Christina Moreira.

CORRECCIÓN LINGÜÍSTICA: Lidia Campos Chan, Luís Aldegunde.

RECEPCIÓN DE ARTIGOS E COLABORACIÓNS EN: revistairimia@asociacion-irimia.org

SUBSCRICIÓNS: Apdo. 296 – 15704 Santiago de Compostela. Telf.: 628 416 644 / subscripcións@asociacion-irimia.org
 Ordinaria: 25 Euros. de Apoio: 40 Euros.

PARA ASUNTOS DA ASOCIACIÓN NON RELACIONADOS COA REVISTA: asociacion-irimia@asociacion-irimia.org

CONTA: NOVACAIXAGALICIA, CC/2080-0349-85-3040005822- Urbana, nº 8 - Santiago

DEPÓSITO LEGAL: C-1417-81

TIRADA: 1.000 exemplares

DESEÑO E MAQUETACIÓN: Ninfa, Riveiro, Martínez

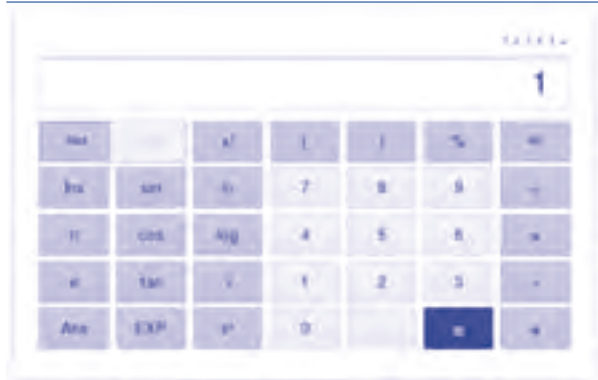
ISSN: 2172-9182

IMPRIME: Artes Gráficas LITONOR S.A.L.

DISTRIBÚE: IMPACTA

EDICIÓN ELECTRÓNICA: <http://asociacion-irimia.org/revista.xhtml>

Boa Nova

Pasando

«Aínda teño moitas cousas que vos dicir...» Pois fala logo, non cales, fala sen parar, porque andamos cos ouvidos e os ollos pechos, impermeabilizados por unhas gordas capas de racionalidade fosilizadas, de medo acedo, de “saber” podrecido acumulado de séculos, en incontables páxinas de libros e rolos, con cheiro a humidade e suor encoirado, que nos din o que es ou non es. Dime outra vez que che queda moito por dicir, por favor repítemo ate deixarme xorda.

Aínda con esta frase quentiña, aínda resoando no ar e nos corazóns, os teus amigos foron quen de pensar que a morte silenciárate para sempre. Logo veu aquilo do kerigma “encarnado, morto e resucitado...” e despois que? Despois empeza todo, porque vives, respiras, falas e berras de frío e de dor, rompes augas debaixo dun edificio onde cosías pantalóns barateiros, xuntas os anacos dunha filla secuestrada, salvas outra da droga, outro sae do cárcere ou atopa por fin traballo. E saes á rúa a pedir brazos para seguir a rebuscar entre os escombros da terra o que poida aínda ser salvado e liberado.

Porque a Verdade bule ceiba, pasa, non se detén, vai ás presas. Non se escribe nin se le, hai que deixala pasar, ser canle para ela e non retela para que chegue lonxe...

Conta Jon Sobrino o que dixo Ignacio Ellacuría no funeral da UCA, catro días despois do seu asasinato: “Con Monseñor Romero, Deus pasou por O Salvador”.

Non descubrín o Mediterráneo mais si sei desa fonte murmurante que vai abríndose paso cara a todos os mares. A Verdade está viva, aquí e agora, deixádea pasar.

Christina

A CLAVE

A vida non nos vai deparar nada que non saibamos ou poidamos soportar. Quizabes esa sexa a clave de toda salvación, de toda sabedoría: vivir confiados en que nada malo vai pasar, nada definitivamente malo que nos aparte do amor de Deus.

A sabedoría veu ao mundo para quedar entre nós, para facer tenda no medio de nós, pois a súa ledicia é estar entre as persoas. A sabedoría non é unha retorcida erudición nin unha linguaxe só alcanzable ás mentes preclaras e de “alto rendemento”. Deus non é un concepto que teña que captar e expresar a nosa mente, (pobre de quen!!) senón un xeito de vivir na bondade e a apertura aos demais, na comunicación, na confianza. A Verdade non é unha meta, senón un camiño.

O Reino de Deus é un proxecto que vive entre nós, pero que non nos pertence. Nel traballamos e construímos sabendo quen é o que o fai todo (“Se o Señor non fai a casa, en balde se esforzan os canteiros, se o Señor non garda a cidade en balde vixían as sentinelas”, di o salmo 127). Non está na nosa man sabelo e acadalo todo. A apertura e a comunicación son as claves, por iso a comunidade é o lugar e a Trindade o xeito de Deus. Tres mulleres baixaron ao sepulcro, tres compañeiros ían a Emaús. Entre tres faise camiño, vívese e celébrase a vida, cos ollos abertos ao noso arredor, atentos a quen sofre, a quen non pode, a quen queda atrás...

Marisa de Corme

DOMINGO 26 DE MAIO. FESTA DA TRINDADE

Xn 16, 12-15

Naquel tempo, díxolles Xesús aos seus discípulos: “Aínda teño moitas cousas que vos dicir, pero non podeades con elas agora. Cando veña El, o Espírito da Verdade, havos encamiñar á verdade plena, pois non vos falará pola súa conta, senón que vos dirá o que escoitou e anunciaravos o que ha de pasar. El hame glorificar, pois recibirá do meu e interpretarávolos. Todo o que ten o Pai é meu, por iso vos dixen que recibirá do meu e volo interpretará. Todo o que ten o Pai é meu, por iso díxenvos que recibirá do meu e volo interpretará a vós”.

A PALABRA

Falando da lingua Polo mundo...

Lidia e Valentina

Gústanos viaxar, pero as circunstancias persoais non nos dan moita opción, así que matamos o bicho vendo un programa que se chama *Galegos no mundo...* Está feito a imaxe e semellanza doutro titulado *Espanoles en el mundo*, co que mostra unha pequena gran diferenza... Nos dous os protagonistas son galegos nun caso, e españois (incluídos galegos) no outro, que están en diferentes puntos do planeta e que contan no programa a súa experiencia vital. Pero mentres a lingua que empregan SEMPRE os do

programa na TVE1 é o castelán, no caso do programa da TVG non é sempre o galego! NON. Observamos que canto máis novos e máis procedentes de zonas urbanas, menos galego falan. Algúns xa nin o intentan e, con toda “naturalidade”, exprésanse na lingua cervantina todo o tempo, sen facer ningunha aclaración e co beneplácito do programa, que está claro que non lles pide aos emigrantes que solicitan participar que empreguen a lingua da canle autonómica! Recordemos que esta canle foi creada precisamente para promover a lingua propia da terra! Non saberán? Non quererán? Non se sentirán cómodos? Pensarán que non teñen bo galego? En realidade, dubidamos da capacitación lingüística de moitos dos nosos universitarios (porque hai moito arquitecto, enxeñeira, química, médico, perito, física, avogada polo mundiño adiante); tamén escoitamos a quen, no medio dun discurso en castelán, de cando en vez escacha algunhas palabras que soan a galego: “a xente”, “miña irmá ... E punto.

Vaia, logo tamén están os galegofalantes que poden levar máis ou menos anos fóra e manteñen o galego e, ademais, cando teñen que falar cos oriúndos fano na lingua que corresponda sen problema, moitas veces mellor ca os monolingües en castelán. Por agora o entrevistador aínda fai as preguntas en galego, a ver se se mantén...

Mais o que percibimos que se transmite ao final o programa é que a galeguidade máis grande que levamos con nós fóra da nosa terra son os prexuízos, eses que non nos deixan aprender a nosa lingua, ou que nola deixan aprender e que logo non nola deixan practicar fóra do noso ámbito máis próximo

Para compensar, sabemos de casos de xente que sempre falou castelán en Galicia e que, ao ir fóra, pasa a falar galego cos galegos cos que atopa, se cadra nun intento de manter a identidade, esa identidade que indiscutiblemente nos dá a lingua.

O Fachineiro da educación

A lei da pirataría

Logo da folga de hai quince días contra a infausta LOMCE, esa Lei que -outro eufemismo máis- leva a palabra mellora no seu apelido -empregada co mesmo espírito ca o que se fai de liberdade, bilingüismo cordial, democracia, transparencia- o fachineiro quedou coa idea de que o que quere dicir ese texto é o mesmo cá lei da pirataría invocada por Jack Sparrow na película *Piratas do Caribe*: o que queda atrás déixase atrás. E así será. O que non saiba, non poida ou non teña con que na casa vai quedar atrás. E o que poida, saiba ou teña sorte xa se encargará o mercado -o mesmo deus ao que se venera no primeiro parágrafo dese Lei, xa publicado en *Irimia*- de precarizalo. Como dicía un titular humorístico pero cada vez máis verosímil “Atopan car-

ne de bolseiro nas albóndegas de Ikea: era máis barata cá de poldro”. Déixanse atrás non só as futuras vítimas do sistema educativo, senón as do sistema económico, como podemos ver acotío. Pero ademais, iso que se chama comunidade educativa vai ter tanto poder decisorio no consellos escolares coma o gato dos comercios chineses que levantan o brazo. E o profesorado vai asentir ante as palabras da dirección coma os canciños

que abanean a cabeza nos coches tuneados dos 80. E que dicir xa de que o galego deixe de ser materia troncal? Another cow in the corn. Poucas veces haberá unha folga máis xustificada, por moito que faga oídos de mercador algún representante do ensino concertado que aínda lle sabe ver aspectos positivos ao texto de Wert. In gold they trust.

A.Q.